

می نویسم که باشم!

کسب مهارت‌های اولیه‌ی نوشتن
در پایه‌ی اول

پیچیده‌ترین و سخت‌ترین جنبه‌ی مهارت‌های زبان‌آموزی، آموزش مهارت نوشتن است. در آموزش مهارت نوشتن به کودکان مبتدی، ابتدا لازم است پیش‌نیازهای ضروری به‌صورت برنامه‌ریزی شده آموزش داده شوند. این مقاله به دلیل اهمیت موضوع به این مهم پرداخته است. سرعت رشد مهارت‌های ذهنی و حرکتی و عاطفی در کودکان با یکدیگر فرق دارد. هر کودک الگوی رشد مخصوص به خود را دارد. بنابراین، هر چند می‌توان پیش‌بینی کرد که کودکی در سن یا مرحله‌ای مشخص، همان توانایی را داشته باشد که دیگر هم‌سالان او دارند، ولی توجه «آموزگار» به ویژگی‌های منحصر به فرد هر کودک ضروری است. **کلیدواژه‌ها:** نوشتن، مهارت‌های زبان‌آموزی، آداب نوشتن

دنگو (۱۹۷۵)، لامه (۱۹۷۹) و کلارک و آلن (۱۹۸۵) مراحل بیان نوشتاری (پیش‌نیاز نوشتن) را در حین رشد کودک چنین توصیف می‌کنند:

- رشد عضلات کوچک؛
- هماهنگی چشم و دست؛
- توانایی نگهداری ابزار نوشتن؛
- نگهداشتن یک ابزار نوشتاری و به‌جا گذاشتن اثراتی روی کاغذ یا سایر سطوح؛
- خط‌خطی کردن؛
- توانایی ایجاد حرکات و شکل‌های اساسی به‌صورت یکنواخت و هماهنگ؛

• رسم دقیق شکل‌های هندسی شامل دو شکل یا بیشتر؛
• رسم کردن شکل‌های هندسی آشنا مثل آدم، خانه و درخت؛
• درک حروف شامل شناسایی شکل‌ها با توجه به تفاوت‌ها و شباهت‌ها، درک حرکات لازم برای رسم شکل‌ها و ارائه‌ی توضیحات کلامی صحیح درباره‌ی مشاهدات؛

• توانایی جهت‌یابی در زبان نوشتاری که به تحلیل حروف و لغات و تمایز مفاهیمی مانند «چپ و راست، بالا و پایین و زیر و رو» نیاز دارد. **بیری (۱۹۸۹)** پیشنهاد می‌کند، آموزش نوشتن تا زمانی که کودک توانایی رسم ۹ شکل ابتدایی را پیدا می‌کند، به تعویق افتد. این شکل‌ها عبارت‌اند از: خط عمودی، خط افقی، دایره، به‌علاوه، یک خط مایل به سمت راست، مربع، یک خط مایل به سمت چپ، ضربدر و مثلث.

رشد در هر پدیده‌ای، از جمله نوشتن، سیری مشخص و مرحله‌ای دارد. تغییرات ناشی از رشد و پیشرفت در همه‌ی زمینه‌ها و به‌ویژه نوشتن، محتاج مرور زمان است. مهارت نوشتن مستلزم «فعالیت منظم فراگیرنده» است و تجربه‌های خوب در نوشتن موجب تقویت مهارت‌های نوشتن در کودک می‌شود. این شرایط در آموزش کلیه‌ی مهارت‌ها صادق است. کودک اول دبستانی، قبل از رفتن به مدرسه زندگی آزادانه‌ای داشته و جست‌وجیز فراوان می‌کرده است. با ورود به دبستان، تغییرات زیادی در زندگی او پیش می‌آید. از او انتظار می‌رود ساعت‌ها آرام بنشیند و به حرف‌های مسئولان گوش دهد و با اجازه حرف بزند. برای این کودک انجام دادن فعالیت‌های یکنواخت سخت است و تنش روانی و ناراضی‌تانی او را در پی دارد. بنابراین، از معلمان انتظار می‌رود مهارت نوشتن را در قالب فعالیت‌های متعدد و کوتاه‌مدت آموزش دهند و راهبردهای یاددهی-یادگیری مبتنی بر بازی‌های آموزشی را به کار برند.

مراحل بیان نوشتاری

در این مرحله، پیش‌مهارت‌های حرکتی ویژه‌ی نوشتن تقویت می‌شوند. در واقع، رفع این پیش‌مهارت‌ها یا پیش‌نیازها باعث می‌شود دانش‌آموزان در خواندن و دقت و سرعت در نوشتن بهتر عمل کنند. خواندن و نوشتن نه تنها در بیان افکار و ارائه‌ی پیام به دیگران نقش مهمی ایفا می‌کند، بلکه به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نیز کمک می‌کند.

هماهنگی چشم و دست و تقویت عضلات کوچک

کودکانی که دوره‌ی پیش‌دبستانی را گذرانده‌اند یا توسط پدر و مادر آگاه در خانه پرورش یافته‌اند، تا اندازه‌ی زیادی بر عضلات کوچک خود کنترل دارند. اما عده‌ای از کودکان در این مهارت ضعف دارند. معلمان گرامی پایه‌ی اول، با توجه به شرایط و موقعیت، ابتدا آمادگی‌های اولیه‌ی نوشتن را از طریق فعالیت‌هایی مانند «خمیربازی»، باز و بسته کردن دکمه، گره زدن نخ و طناب، رد کردن نخ از مهره، بافت، دوخت، بریدن و چسباندن، نقاشی و رنگ‌آمیزی با مدادرنگی و ماژیک و مدادشمعی و چیدن قطعات یک تصویر (پازل)» برای این کودکان فراهم کنند تا ضمن آنکه ماهیچه‌های کوچک کودکان تقویت می‌شود، هماهنگی‌های لازم بین حرکات چشم و دست آن‌ها برای شروع فعالیت‌های نوشتاری به وجود آید.

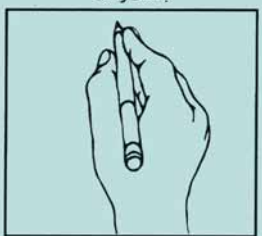
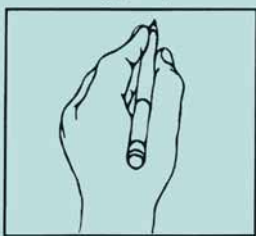
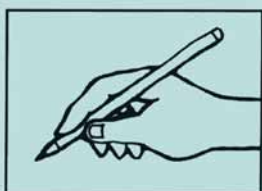
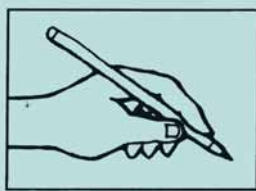
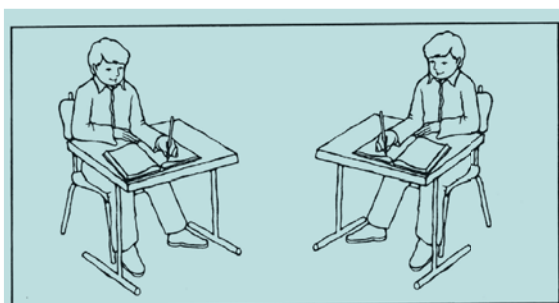
همچنین، در پایه‌ی اول، ضروری است ابتدا آداب نوشتن را به کودکان بیاموزیم. سپس مقدمات درک شکل حروف را برای آن‌ها فراهم کنیم و موقعیت‌هایی به وجود آوریم که کودکان این پایه، از طریق بازی، فعالیت‌هایی مانند «پررنگ کردن خطوط، نوشتن روی نقطه‌چین، وصل کردن خطوط به یکدیگر، کشیدن خطوط عمودی از بالا به پایین و برعکس و خطوط افقی از راست به چپ، نوشتن حروف و درنهایت کلمات و جملات را آغاز کنند.

نکته‌ی حائز اهمیت این است که معلمان گرامی، در هنگام نوشتن خطوط و حروف، کودکان را زیر نظر داشته باشند تا دانش‌آموزان پایه‌ی اول زیرنویس‌ها و حروف را از جهت درست و با توجه به فلش‌ها بنویسند و آداب نوشتن را رعایت کنند. در صورت مشاهده‌ی اشکال، با بازخوردهای ترغیب‌کننده آن‌ها را هدایت و به نوشتن علاقه‌مند کنند. برای اینکه کودکانی خوانانویس داشته باشیم، این روند در طول سال باید ادامه یابد.

تا زمانی که دانش‌آموزان پایه‌ی اول به نوشتن مسلط نشده‌اند، معلمان عزیز تکلیف منزل ندهند، زیرا امکان دارد دانش‌آموزی آداب نوشتن را به درستی رعایت نکند. تمرین بیشتر باعث پیدا شدن عادت‌های نادرست می‌شود که از بین بردن آن زمان زیاد و انرژی

فراوانی می‌طلبد. انگشتان در حدود ۱/۵ سانتی‌متری نوک مداد، یعنی بالای تراشیدگی آن قرار گیرند. بنابراین، نباید انگشتان را به نوک مداد زیاد نزدیک کرد یا بیش از حد از آن دور نگه داشت. موقع استفاده از مداد نباید آن را با دست برتر مشت یا بغل کرد.

مداد خیلی کوچک یا خیلی بلند، خیلی کلفت یا خیلی نازک نباشد. هنگام نوشتن پشت میز، ستون فقرات باید راست باشد و پاها روی زمین قرار بگیرند. فاصله‌ی سر تا کاغذ، با توجه به قد، ۲۰ تا ۳۰ سانتی‌متر باشد.

آداب نوشتن و نحوه‌ی به دست گرفتن صحیح مداد

- دست برتر را بشناسد.
- مفاهیم راست و چپ، بالا و پایین و زیر و رو را درک کند و بداند.
- به‌طور صحیح پشت میز بنشیند.
- کتاب و دفتر را به‌طور صحیح جلوی خود قرار دهد.
- دفتر و کتاب را درست ورق بزند.
- سه اصل نوشتن یعنی هم‌شکلی، هم‌اندازگی و هم‌فاصلگی را رعایت کند.

- رعایت کند.
- تا حد امکان طوری بنشیند که نور از روبه‌رو به چشم او نتابد.
- مداد را هنگام استفاده در دست برتر بگیرد. انگشت‌های شست، اشاره و میانی دست، و سمت و محلی را که نوشتن از آنجا شروع می‌شود، بشناسد.
- مداد را به‌طور صحیح در دست برتر، بین انگشتان شست و اشاره و میانه قرار دهد. به عبارت بهتر، انگشت میانه زیر و انگشتان شست و اشاره در اطراف مداد باشند.